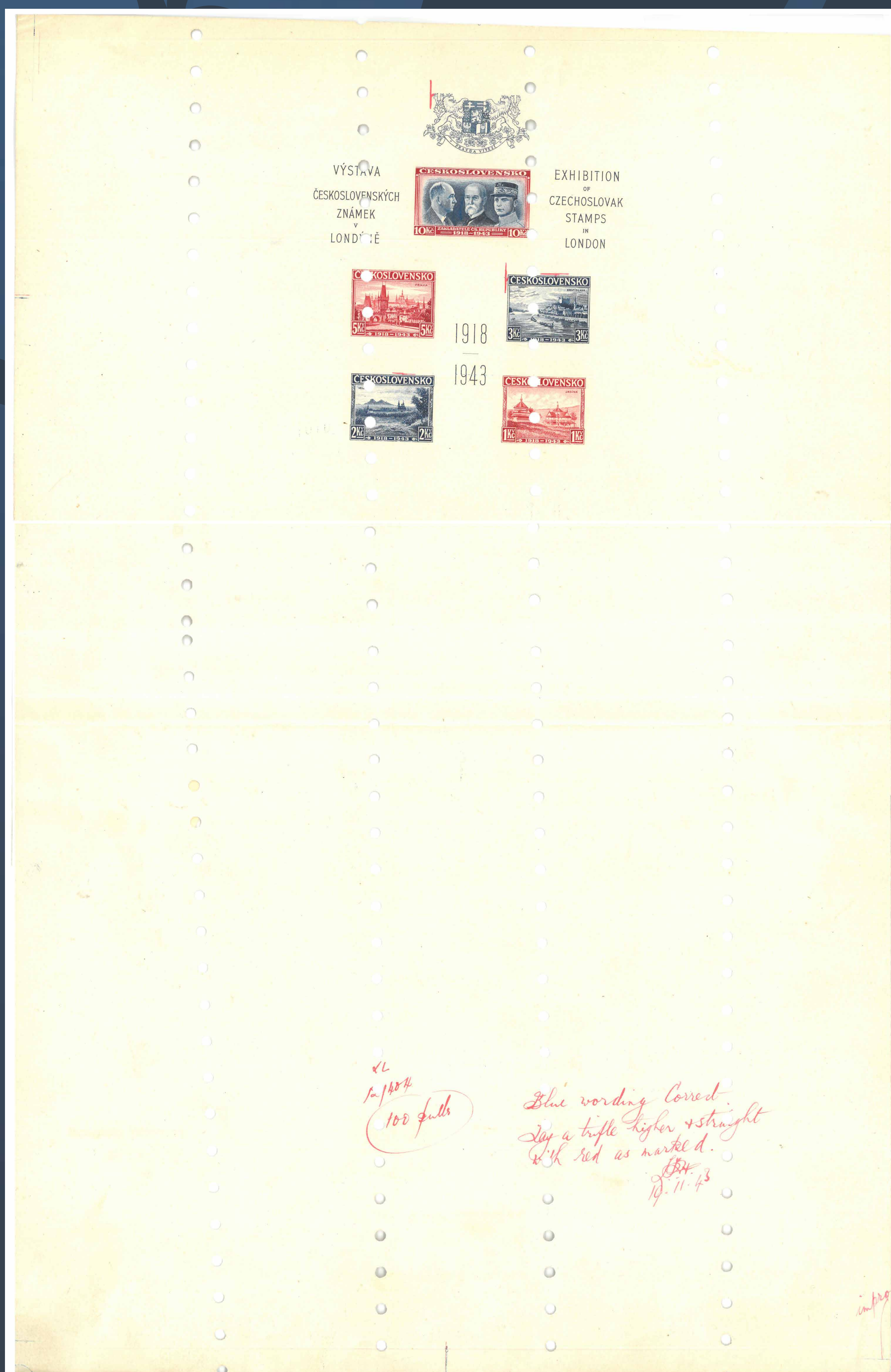


Otisk tiskové formy pro červenou barvu

Soutisk barev z obou tiskových forem



Soutisk barev pro výstavní diplom

Výstavní diplom

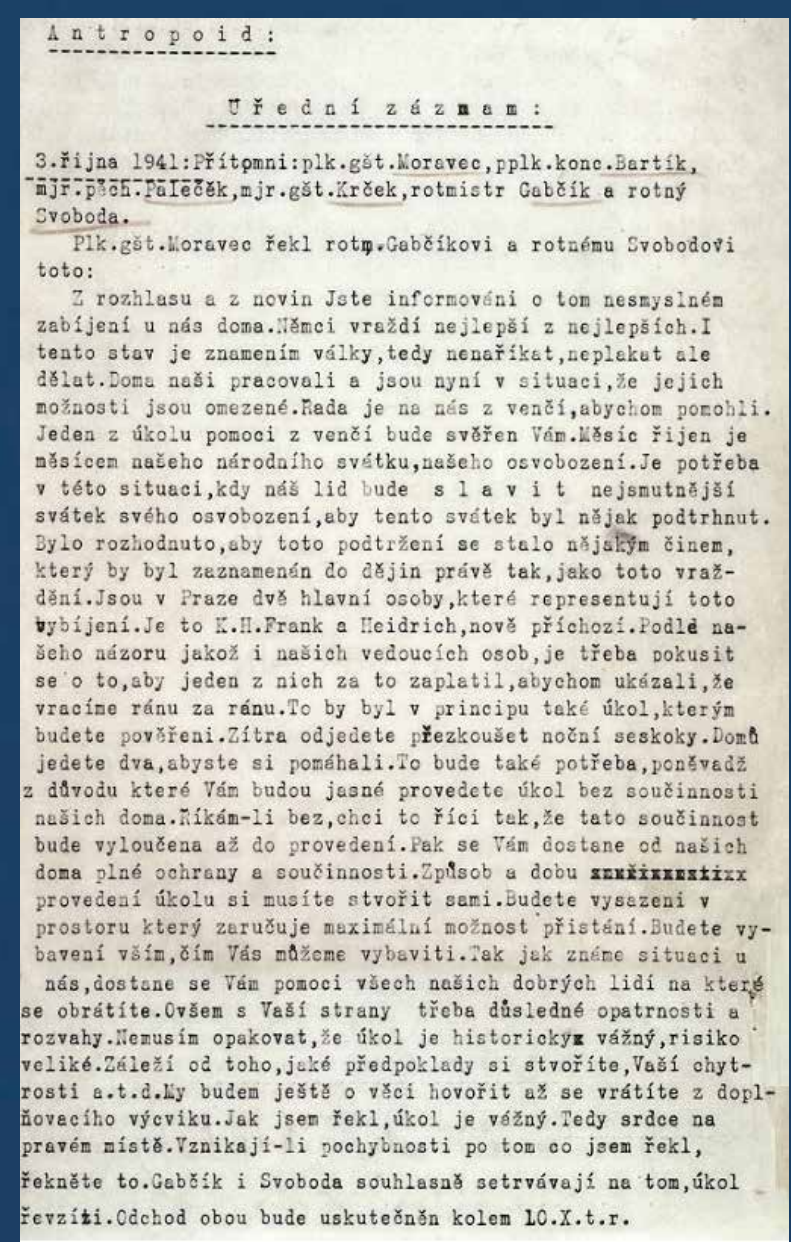
ANTHROPOID BOJOVÁ AKCE, KTERÁ VEŠLA DO DĚJIN A NEJDRAŽŠÍ ARŠÍK SVĚTA

Jan Kubiš a Josef Gabčík



Příprava akce v exilu

Plán na odstranění zastupujícího říšského protektora a generála policie Reinharda Tristana Eugena Heydricha vznikl už na podzim roku 1941 v Anglii hned poté, co v Praze převzal úřad po odstoupícím protektoru Konstantinu von Neurathovi, který byl odeslán na zdravotní dovolenou. Ve skutečnosti Neuratha odvolal samotný Adolf Hitler mimo jiné z důvodu nárůstu sabotážních akcí a také proto, že se mu nepodařilo zpacifikovat protektorátní odboj.



Dne 3. října 1941 si tedy nechal zavolat plk. gen. štábu v exilu František Moravec dva československé parašutisty – rotmistra Josefa Gabčíka a rotného Karla Svobodu. Svoboda se však při následném výcviku zranil a byl na přání Josefa Gabčíka nahrazen jeho dobrým přítelem Janem Kubišem.

Po krátkém seznámení obou parašutistů se situací v okupované vlasti jim představil jejich tajný úkol – likvidaci Reinharda Heydricha. Původně se uvažovalo i o některém z jiných předních protektorátních představitelů, například Emanuelu Moravcovi. Nakonec byli vybráni R. Heydrich, nebo K. H. Frank (říšský sekretář a šéf policie Protektorátu Čechy a Morava). Oba byli již v té době odpovědní za mnoho zmařených životů československých vlastenců. Jedním z motivů pro odstranění právě Heydricha mohl být i fakt, že Heydrich nechal popravít v září 1941 po takzvaném prvním stanném právu generály Voitu a Bílého. Generál Josef Bílý byl dřívějším nadřízeným Františka Moravce.

Samotná bojová akce měla světu ukázat, že naše země není vazalem a podřízeným Říše, což se v očích spojenků mohlo zdát. Právě tak německá propaganda tento obraz světu předkládala.

Úřední záznam o operaci Anthropoid

Odlet z Anglie

Materiální a technickou podporu celé operace poskytla tzv. SOE (Special Operation Executive), kterou ve válečných letech vytvořil Winston Churchill. Jednalo se o součást britské tajné služby MI6. SOE měla za úkol vést boj proti nepříteli metodou tzv. „spálené země“.

Britský letoun Handley Page Halifax MK II 138. peruté RAF odletěl z letiště RAF Tangmere v Západním Sussexu na jih Anglie v nočních hodinách 28. prosince 1941. Na palubě se nacházely ještě další dva spojovací výtahy – Silver A a Silver B.

V kontejnerech na palubě Halifaxu, které byly shozeny společně s výtahy, měla skupina Anthropoid tehdy novou zbraň – samopal Sten Gun Mk II a 2 ks upraveného protitankového granátu, který v dlínách SOE zkrátily technici zhruba na polovinu své délky tak, aby při odhození nezranil samotné vojáky. Jeho původní ničivý účinek byl totiž mnohem větší.

Dle výcvikových plánů měla být první bomba vhozena před Heydrichův Mercedes a druhá pak dokončit akci v případě, že by posádka útok samopalem přežila. Druhá bomba však použita nebyla a je dnes součástí muzejní sbírky v Praze.

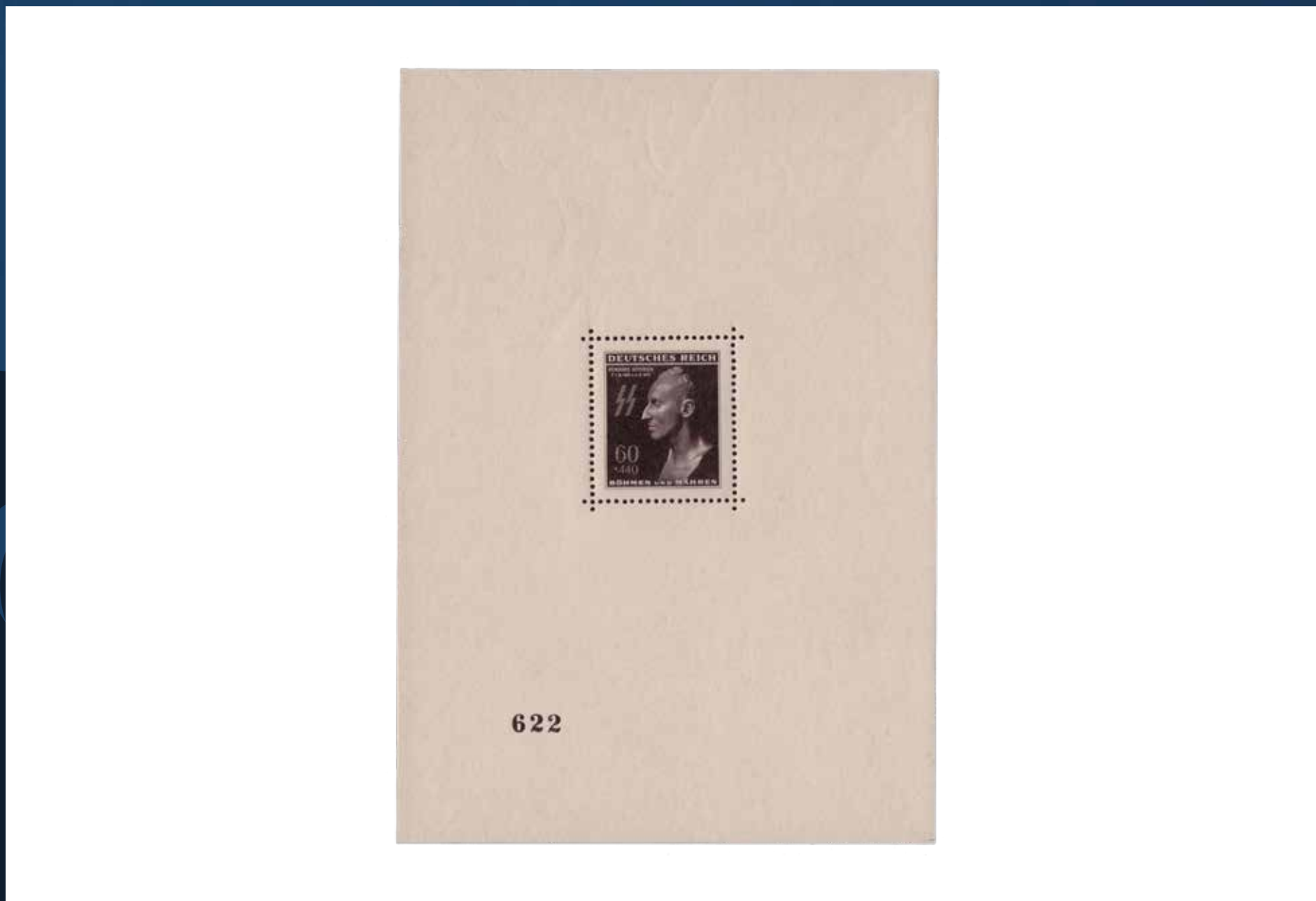
Samotný let byl několikrát ostřelován, avšak díky obratnosti britského pilota R. C. Hockeyho se podařilo letadlu uniknout. Vlivem nepříznivého počasí, které způsobilo navigační chybu, byla skupina Anthropoid vysazena místo u Ejpovic na Plzeňsku, nedaleko obce Nehvizdy, asi 20 km od centra Prahy. Druhý den již byl Jan Kubiš na záchytných adresách v původním místě vysazení, tedy u Ejpovic.

Pomoc odbojářů a vlastenců u nás doma

Ani exilová vláda v čele s Edvardem Benešem neznala do detailu situaci v okupované vlasti. Důležitou součástí pomoci skupině Anthropoid tak byli domácí odbojář, vlastenci a především sokolové. Lze konstatovat, že bez jejich nezištné pomoci by Jan Kubiš, Josef Gabčík, ale i ostatní parašutisté, mohli své úkoly realizovat jen stěží. Pomoc České obce sokolské byla pro splnění úkolu skupiny Anthropoid klíčová – od poskytnutí azylu ve svých bytech, přes potravinové listky nebo třeba pracovní knížky, bez kterých tehdy nebylo možné v protektorátu existovat.

V říjnu 1941 navíc nechal Heydrich svým výnosem rozpuštěm Českou obec sokolskou, jelikož po okupaci sloužila v masivním měřítku odboji. Následovala likvidace vlastenců z řad Sokola. Dá se říci, že rozpoutáním teroru proti sokolům si vlastně Heydrich sám nad sebou vystavil ortel. Sokolové tak ani na minutu neváhali s pomocí Janovi a Josefem, když se objevili v Praze a sdělili jim, jaký tu mají úkol.

Za jedny z nejdůležitějších postav Sokola, které se podílely velkou měrou na přípravě likvidace Heydricha, byly František Pecháček a Jan Zelenka-Hajský. A právě důležitost propojení struktury Sokola a vlastenců, obvyčejných lidí, kteří chtěli pomoci, se následně ukázala jako doslova osudová. Jan Zelenka-Hajský byl učitel z Hájů u Duchcova (odtud používané krycí jméno Hajský). Jeho žák, František Šafařík, který pracoval na Prážském hradi v čase Heydrichova působení, poskytl cenné informace v podobě jeho denního plánu, časové osy cestování mezi Hradem a zámkem v Panenských Břežanech. Jan s Josefem tak mohli díky tomu vybrat osudovou zatáčku v pražské Libni, kde zatočili na Jedoucí Mercedes.



Heydrichův aršík č. 622



Obálka na Heydrichův aršík č. 622 s originálními výplněmi

Provedení akce

Místo pro provedení akce nemohlo být vybráno lépe. Tehdy okrajová část Prahy byla klidným místem s minimálním provozem. Jan s Josefem se postavili podle všeho do obloku zatáčky na chodník a čekali na příjízďeji Heydrichův Mercedes-Benz 320 B Cabrio od Panenských Břežan. Dle všeho měl vůz předjet ve směru od Břežan soupravu tramvaje, aby za ní v zastávce nemusel čekat. Při dokončení manévru předjetí se však dostal mezi předjížděnou soupravu a soupravu v protisměru, přesně v místech, kde stáli oba hoši. Josef namířil, avšak zbraň selhala. Pohotoví odhození bomby a následný výbuch u pravého zadního kola Mercedesu pak Heydricha zranil na pravé straně zad, kdy střepina z bomby pronikla skrz sedadlo do těla. Proč zbraň selhala, se dosud přesně neví. Existuje celá řada hypotéz, od trávy v aktovce, ve které byla přenášena, a která se dostala dovnitř zbraně, až po vadu střeliva či nedotažený závit hlavně. V poslední době se však část našich předních historiků kloni k závěru, že zbraň selhala v důsledku přeplněného zásobníku, který měl 32 nábojů, kdy při plném stavu zásobníku jeho pružina, která tlačí náboje nahoru do komory, způsobila zaseknutí náboje ve zbraní. Později výrobce doporučoval plnit zásobník o 2–3 náboje méně.

Přesný průběh celé akce, která nemohla dle odhadů trvat více než 15–20 vteřin, však není dosud zcela znám. Opírá se především o tehdejší svědectví lidí z jedoucích tramvají, ale i svědků, kteří cestovali vozidly okolo místa činu. Heydrich byl za pomoci vozidla firmy Holan převezen do nedaleké nemocnice na Bulovce, kde se následně podrobil operaci, kdy mu byla ze zad odstraněna část střepiny z bomby i nečistoty ze sedadla. Zprvu se jeho zdravotní stav vyvíjel dobře, dokonce několik dní po operaci vsedě poobědval. Pak se ale přidala infekce a Heydrich 4. června 1942 zemřel. Přesná příčina smrti však doposud není známa. Jelikož nebyly podrobeny pitvě některé části jeho těla. V nedávno objevené pitvě zprávy je jako příčina smrti označen anemický šok. Po pitvě mu byla sejmuta posmrtná maska.

Druhé stanné právo

Po Heydrichově skonu rozpoutala vládnoucí nacistická okupační správa v protektorátu hotové peklo. Rozlela rozsáhlé vyšetřování jeho smrti, do Prahy byly povolány stovky elitních detektivů, vojáků wehrmachtu. Probíhaly domovní prohlídky, popravky za schvalování atentátů, Praha byla neprodyšně uzavřena. Dlouho však nemohly pátráci skupiny přijít na žádnou konkrétní stopu, která by je přivedla k pachatelům. Dokonce i vypsaná odměna 10 000 000 korun se dlouho mýjela účinkem.

Vše se změnilo v momentě, kdy našel jeden z výsadkářů ze skupiny Out Distance, Karel Čurda, který byl tou dobou proti předpisům u své rodiny na Třeboňsku, mezi popravenými jméno své snoubenky. Neunesl tlak rodiny, která se bála, že jejich obec Nová Hlína (dnes součást Třeboně) dopadne jako Lidice a zaslal 13. června 1942 anonymní udání na četnickou stanicí, ve kterém vyjmenoval pachatele atentátu na Heydricha. Policie však na udání nereagovala, a tak se 16. června dobrovolně vydal do Pečkova paláce, kde sídlilo pražské gestapo, udal jména rodiny, u kterých bydlel, i jména ostatních parašutistů. To vedlo k usnadnění práce gestapa a celkem hladkému vypátrání místa jejich úkrytu. Zde je potřeba zdůraznit, že Karel Čurda je vnímán jako zrádce. Dnes si lze ale jen těžko představit, v jaké se nacházel situaci a zda bylo možné tento tlak ustát? Z desetimilionové odměny obdržel Karel Čurda jen část, zbytek musel gestapu postupně vrátit. Po válce, v roce 1947 byl na základě tzv. Velkého retribučního dekretu (dekret prezidenta republiky č. 16/1945 Sb., o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech) odsouzen a popraven.

Oním úkrytem parašutistů byl kostel sv. Cyrila a Metoděje v Resslerově ulici, kde se skrývali nejen Jan s Josefem, ale i parašutisté z ostatních skupin. Úkryt jim poskytl pravoslavná církev. Její představitel (Petřek, Gorazd, Sonnevend) zaplatil za svou nezištnou pomoc cenu nejvyšší. Dne 18. června 1942 v brzkých ranních hodinách čelili parašutisté uvnitř kostela stonásobné přesile vojsk wehrmachtu a gestapa. Po marném boji si část z nich vzala sama život střelou z osobních zbraní, část zemřela po převozu do polního lazaretu v Podolí. Po výzvě, aby se vojáci vzdali, se z krypty ozvalo: „Nevzdáme se, nikdy! Slyšíte? Nikdy! Jsme Češi!“

Následně byla jejich těla vynesena na oltářních koberecích na chodník naproti kostelu, kde mají dodnes každý svůj malý pomníček, desku se jménem a s názvem výsadku, ze kterého pocházeli. Těla byla poté převezena k pitvě a jejich hlavy odděleny. Pět z nich bylo vypreparováno a hlavy Jana a Josefa naloženy do roztoku – měly sloužit po válce nacistům jako exponát v připravovaném muzeu zločinu. I v tom lze spatřovat zvrácenost režimu, který tu byl z války. Podle všeho byla těla bez hlav uložena v některém z sachtových hrobů na hřbitově v Dáblicích. Ironií osudu sem bylo však po válce uloženo i tělo K. H. Franka.

Význam akce po poválečné vyjednávání

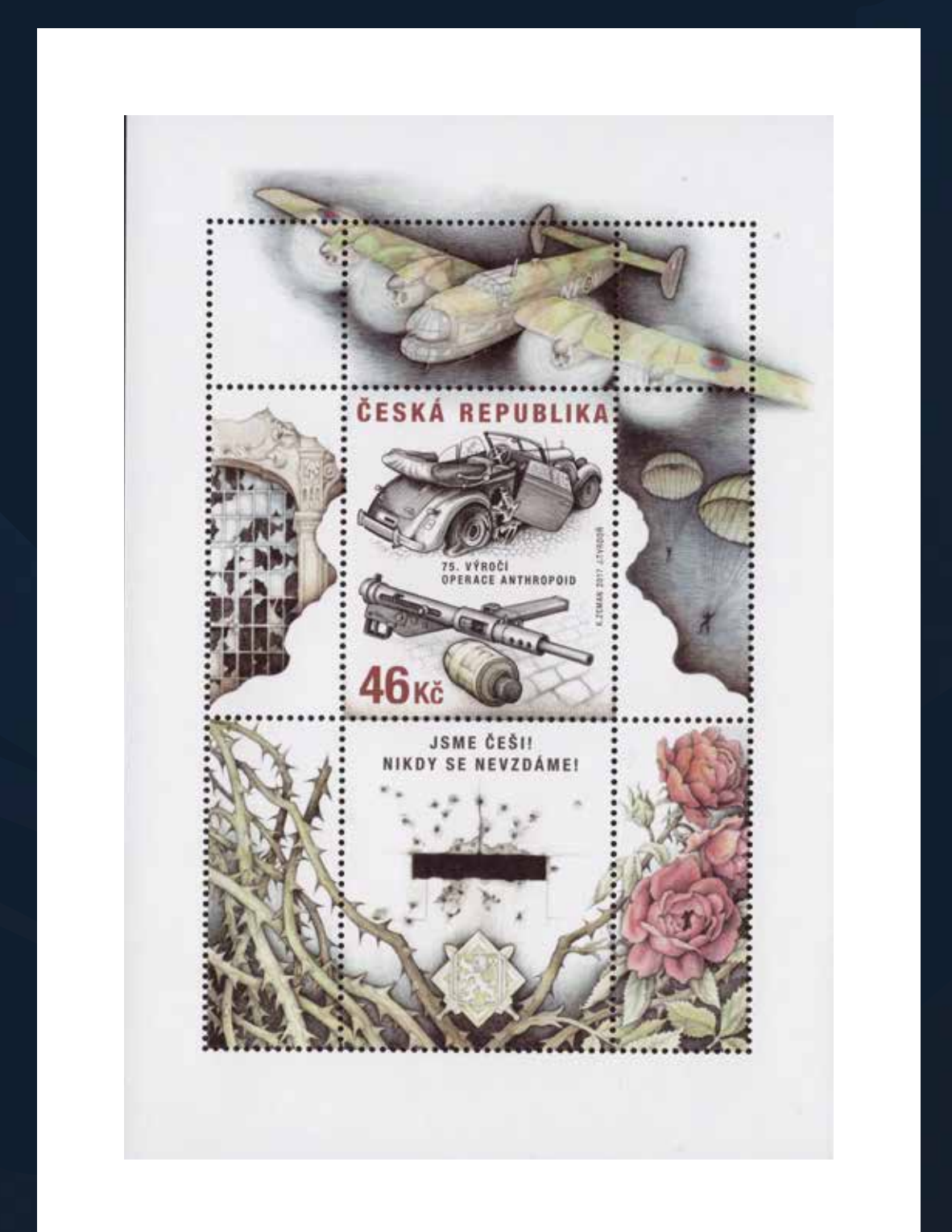
Heydrich byl vysokým nacistickým funkcionářem, nemělo by nás zmást souloví „Zastupující říšský protektor“. Naopak, byl mužem číslo 3 v nacistické hierarchii, odpovědný za takzvanou židovskou otázku. Předsedal mimo jiné konferenci ve Wannsee, kde představil konečnou likvidaci evropských Židů. Součástí závěrečné zprávy byl i celkový počet osob určených k likvidaci, přesahující 11 milionů. Stejný systém likvidace plánoval zavést po vítězné válce také v protektorátu, tehdy se tomu říkalo konečné řešení české otázky.

Edvard Beneš, stojící v čele exilové vlády, využil úspěšné bojové akce našich vojáků jako politický kapitál při jednání se spojenci ve Velké Británii. Jeho jednání vedla k zařazení Československa mezi vítězné mocnosti a k odzvrácení Mnichovské dohody. To mělo za následek obnovení poválečných hranic Československa v původní podobě před Mnichovskou dohodou, tedy vč. Sudet. Zcela reálné tehdy hrozilo, jelikož Mnichovská dohoda stále platila, že bude republika obnovena bez sudetského pásu. Hranice naší obnovené vlasti by tak začínala například až u Melníka.

Edvard Beneš, jakkoliv musel být o likvidaci Heydricha uvědomen, se po válce k přípravě a spolupráci na celé akci z důvodu velkého počtu obětí po akci samotné, příliš nehlásil. Důvodem mohlo být také jeho už tehdy až příliš silné směřování naší země do náruče Sovětského svazu.

Na velikosti akce to však nic nemění. Žádný jiný odboj neodstranil tak vysokého prominenta v okupované zemi.

Heydrich sám přišel zpacifikovat český národ, který nazýval „český ksindl“. Ten mu to však oplatil. Známá jsou jeho slova pronesená už týden po jeho příjezdu do Prahy – „Tento prostor se musí jednou stát německým a Čech už tu konečně nemá co pohledávat!“ Lze tak velmi snadno odhadnout, co by se bývalo mohlo stát, kdyby se celá akce nezdařila a nacistický režim by ve válce zvítězil.



75. výročí operace Anthropoid



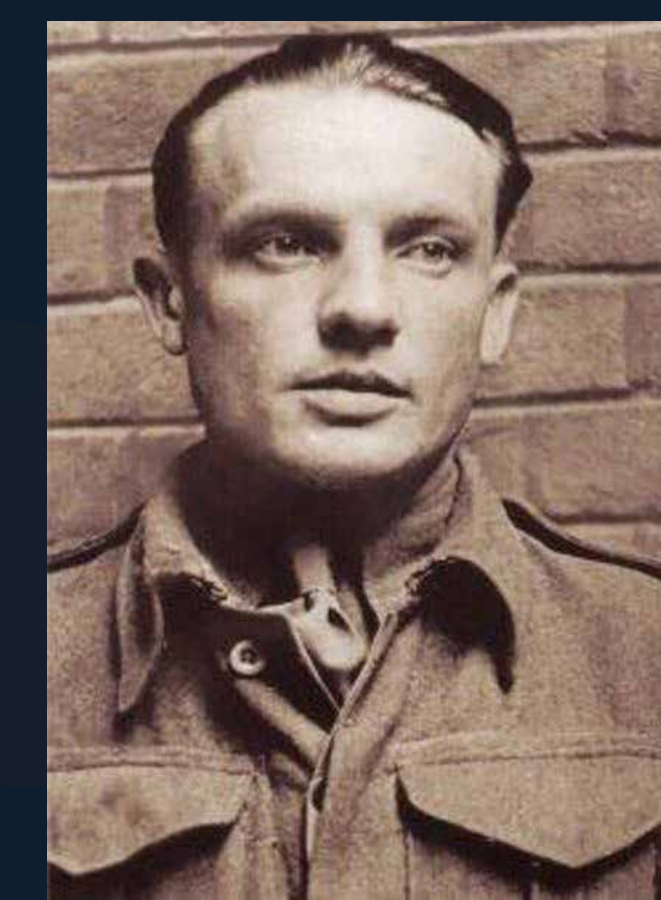
Reinhard Heydrich Britský letoun Handley Page Halifax MK II



Jan Zelenka-Hajský



Mercedes-Benz 320 B Cabrio po spáchání atentátu



Karel Čurda



Pohřeb Reinhardta Heydricha





Vzpomínková smuteční akce a Heydrichův aršík

Již v únoru 1943 začal Úřad zastupujícího říšského protektora připravovat vzpomínkovou smuteční akci na počest Heydrichova úmrtí. 22. února 1943 zaslal zastupující říšský protektor K. Dalugee ke schválení vedoucím říšského kancléřství návrh na vydání příplatkové známky s vyobrazením posmrtné masky Heydricha. V souladu s touto žádostí se předpokládalo, že účastníkům vzpomínkové smuteční akce (tržny) bude předána obálka s vlepěnou známkou, opatřená příležitostným razítkem. Dne 24. května 1943 však vyšel Poštovní věstník ministerstva pošt a techniky č. 28, ve kterém bylo stanoveno, že 28. května 1943 protektorátní pošta vydá na paměť padlého zastupujícího říšského protektora příležitostnou poštovní známku hodnoty 60 + 440 h v barvě černé. Příplatek byl stanoven ve prospěch Nadace na paměť R. Heydricha. Na známce byla reprodukována posmrtná maska R. Heydricha, kterou vytvořil profesor F. Rotter. Známky měly tvar obdélníku na výšku, velkého formátu, hřebenové zoubkování o rozměru 13½ : 13¼ a byly tištěny méditiskem z hloubky v listech po 100 kusech. **Omezený náklad známek byl vydán v arších o jedné známce na žlutavém papíru.** Toto je vlastně první oficiální zpráva o vydání **Heydrichova aršíku**, který byl jediným protektorátním aršíkem a následně získal přívlastek **nejdražší aršík světa**. Různé prameny uvádějí, že aršíků bylo zhotoveno 1 000 kusů.

Organizace tržny a přidělování aršíků

Datum konání tržny bylo stanoveno na 4. června 1943, tedy přesně rok po úmrtí R. Heydricha. Tržna se konala v „Deutschen Saal“, jak se v té době jmenovala Rudolfova galerie s kapacitou 376 osob. Bylo zhotoveno 450 číslovaných pozvánek s obálkami. Pozvánky byly rozslány dle předem odsouhlaseného seznamu poštou a hosté měli potvrdit svou účast do 1. června. Někteří účastníci se omluvili a jejich místa byla zaplněna náhradníky. Situaci zkomplikovalo 21 osob, které účast odřekli pozdě, jejich jména jsou v původním německém seznamu přeškrtnuta tužkou a jejich místa byla podle všeho zaplněna pracovníky obsluhujícího personálu, protože z dobových fotografií je patrné, že sál byl plně obsazen.

Číslované aršíky byly vloženy do shodně číslovaných obálek, při vstupu do sálu jej účastníci tržny obdrželi proti předložení číslované pozvánky, přičemž číslo pozvánky bylo shodné s číslem aršíku. Odlišné to bylo u aršíků s pořadovým číslem 1–6, které byly zaslány anebo předány vysoce postaveným osobám, aniž by měly v některých případech pozvánku. Z toho vyplývá, že osoby s pozvánkou s pořadovým číslem 1–6 obdržely aršík s jiným pořadovým číslem – s největší pravděpodobností se jednalo o aršíky z rezervní skupiny s pořadovými čísly 38–50. Celkem 69 aršíků bylo přiděleno služebnímu personálu na základě předložení služebních průkazek za tímto účelem vyhotovených. U těchto aršíků již však není v většině známo, kdo jaké číslo obdržel. Dochovalo se pouze několik služebních průkazek, na kterých je číslo předaného aršíku vyznačeno tužkou. Několik málo aršíků bylo rozesláno poštou až po tržně. V seznamu těchto osob určitě stojí za zmínku Karl Jerhot – tak si změnil jméno Karel Čurda ze skupiny Out Distance, který poskytl gestapu v roce 1942 informace, vedoucí k dopadení ostatních parašutistů včetně atentátníků Jana Kubiše a Josefa Gabčíka.

Aršíky, které se dochovaly

Aršík s nejvyšším číslem, který je dosud znám, nese číslo 719. Není vyloučené, že se ještě aršíky s vyšším číslem mohou vyskytnout, ale s největší pravděpodobností byly oficiálně skartovány. Stejný osud potkal pravděpodobně i aršíky s nižšími čísly, které nebyly v rámci rozdělovacího schématu využity. U aršíků s pořadovým číslem do čísla 450 můžeme dohledat jejich původní majitele podle existujícího jmenového seznamu. U aršíků s vyšším pořadovým číslem jsou jejich původní majitelé známi pouze v ojedinělých případech, obsluhujícímu personálu byly například předávány na základě předložení služebního průkazu, o čemž není k dispozici žádná evidence ve formě seznamu, existuje rovněž možnost, že členové Německé filharmonie, která na akci hrála, aršíky také dostali – tato domněnka však není nikde dokumentována, takže ji nelze potvrdit. V roce 2018 byla potvrzena současná existence 172 aršíků, v následujících letech se ještě několik aršíků objevilo ze soukromých pozůstalostí anebo sbírek, ale jejich počet zcela jistě nepřesáhne číslo 200. Po skončení války bylo nebezpečné aršíky uchovávat u sebe, a proto se jich mnoho lidí zbavilo, obzvláště pak zvatic dopisů, které měly ještě daleko více kompromitující charakter, a to je i hlavním důvodem, proč se jich do dnešních dnů dochovalo tak málo.

Aršíky pro významné osoby

Podle archivu nebo literatury:				Podle seznamu:		
Aršík č.	Vlastník	Účast na tržně	Pozv. č.	Pozv. č.	Vlastník	Účast na tržně
1	Adolf Hitler	ne	-	1	Lina Heydrich	ano
2	Lina Heydrich	ano	1	2	Elizabeth Heydrich	ano
3	Heinrich Himmler	ne	-	3	Heinz Heydrich	ano
4	Karl H. Frank	ano	5	4	Maria Heindorf	ano
5	Kurt Dalugee	ano	-	5	Karl H. Frank	ano
6	Wilhelm K. Ohnesorge	ne	-	6	Dr. Emil Hacha	ano

Aršíky odeslané poštou

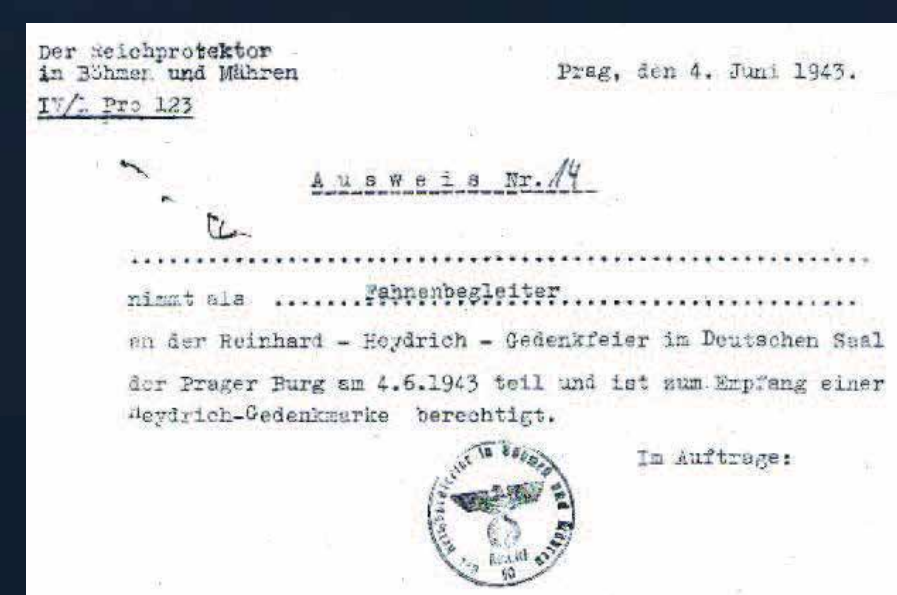
Podle archivu nebo literatury:		
Aršík č.	Vlastník	Poznámka
23	Ernst Kaltenbrunner	Vedoucí říšského bezpečnostního úřadu a policie; původně v seznamu s pozv. č. 14
406	Philipp Bouhler	Dr. Geis byl požádán o aršík přitelem z NSDAP; dodatečně byla vystavena i pozvánka č. 406
553	Erwin Schultz	Vedoucí hlavního říšského bezpečnostního úřadu; reklamováno opožděné doručení pozvánky č. 53 na tržně
679	František Štita	Ridič vozidla, které odvezlo R. Heydricha do nemocnice Na Bulovce
683, 684	Dr. Hans H. Lammers	Vyhoveno žádosti o zaslání 2 aršíků s poznámkou, že Dr. Lammers již dříve aršíky obdržel
7	Karl Jerhot	Na základě požadavku velitele úřadovny pražského gestapa E. Gerkeho
7	Martin Wolf	Na základě požadavku Kuthelbecka Wolf obdržel aršík č. 25 na tržně
7	I. H. Böhmcker	SS-OGF, Břemě, na základě žádosti zasláné K. H. Frankovi

Aršíky, jejichž existence je potvrzena

Skupina	Aršíky číslo
1–50	2, 5, 8, 21, 23, 31, 35, 41
51–100	87, 89
101–150	101, 103, 105, 108, 112, 114, 117, 122, 129, 133, 134, 135
151–200	153, 154, 155, 156, 159, 163, 165, 167, 169, 178, 179, 180, 187, 195, 196, 197
201–250	206, 207, 212, 213, 219, 220, 224, 225, 229, 230, 231, 232, 233, 237, 238, 239, 242, 247, 248, 250
251–300	254, 255, 265, 272, 280, 282, 283, 287, 288, 290, 292, 297
301–350	306, 309, 314, 319, 320, 324, 328, 329, 337, 345, 346, 350
351–400	351, 353, 354, 355, 360, 361, 363, 364, 368, 369, 372, 373, 374, 378, 380, 381, 382, 383, 397, 400
401–455	402, 403, 404, 406, 409, 446, 449
451–500	500
501–550	507, 509, 510, 513, 517, 522, 532, 534, 535, 538, 546
551–600	551, 553, 562, 563, 574, 575, 576, 577, 580, 581, 585, 588, 592, 593, 596, 597, 599
601–650	605, 609, 613, 615, 616, 621, 622, 623, 625, 626, 629, 630, 632, 634, 635, 640, 649
651–700	651, 653, 657, 660, 671, 673, 674, 675, 677, 679, 681, 682, 683, 684, 692
701–750	703, 705, 712, 719



Tržna u příležitosti prvního výročí atentátu na R. Heydricha



Průkaz pro služební personál tržny

Originalní seznam účastníků tržny – 1. část		
Číslo	Jméno	Číslo
1	Frau Lina Heydrich	1
2	Frau E. Heydrich	2
3	Hilma Heydrich	3
4	Frau H. Heindorf	4
5	Staatsekretär K.H. Frank	5
6	Staatsekretär Dr. Emil Hacha	6
7	Forsittender Adv. Dr. Krawitz	7
8	H-Obert über Dr. Jersbach	8
9	Minister Blumenthal	9
10	Minister Kinnickley	10
11	Minister Kallman	11
12	Minister Kozwicz	12
13	Minister Krubý	13
14	Minister Krumpholtz	14
15	Minister Krumpholtz	15
16	Minister Krumpholtz	16
17	Minister Krumpholtz	17
18	Minister Krumpholtz	18
19	Minister Krumpholtz	19
20	Minister Krumpholtz	20
21	Minister Krumpholtz	21
22	Minister Krumpholtz	22
23	Minister Krumpholtz	23
24	Minister Krumpholtz	24
25	Minister Krumpholtz	25
26	Minister Krumpholtz	26
27	Minister Krumpholtz	27
28	Minister Krumpholtz	28
29	Minister Krumpholtz	29
30	Minister Krumpholtz	30
31	Minister Krumpholtz	31
32	Minister Krumpholtz	32
33	Minister Krumpholtz	33
34	Minister Krumpholtz	34
35	Minister Krumpholtz	35
36	Minister Krumpholtz	36
37	Minister Krumpholtz	37
38	Minister Krumpholtz	38
39	Minister Krumpholtz	39
40	Minister Krumpholtz	40
41	Minister Krumpholtz	41
42	Minister Krumpholtz	42
43	Minister Krumpholtz	43
44	Minister Krumpholtz	44
45	Minister Krumpholtz	45
46	Minister Krumpholtz	46
47	Minister Krumpholtz	47
48	Minister Krumpholtz	48
49	Minister Krumpholtz	49
50	Minister Krumpholtz	50

Originalní seznam účastníků tržny – 1. část



Horní 20-ti pás známky Pofis 111 – posmrtná maska Heydricha, obsahující na ZP 9 a 19 deskovou vadu „vajíčko na hlavě“



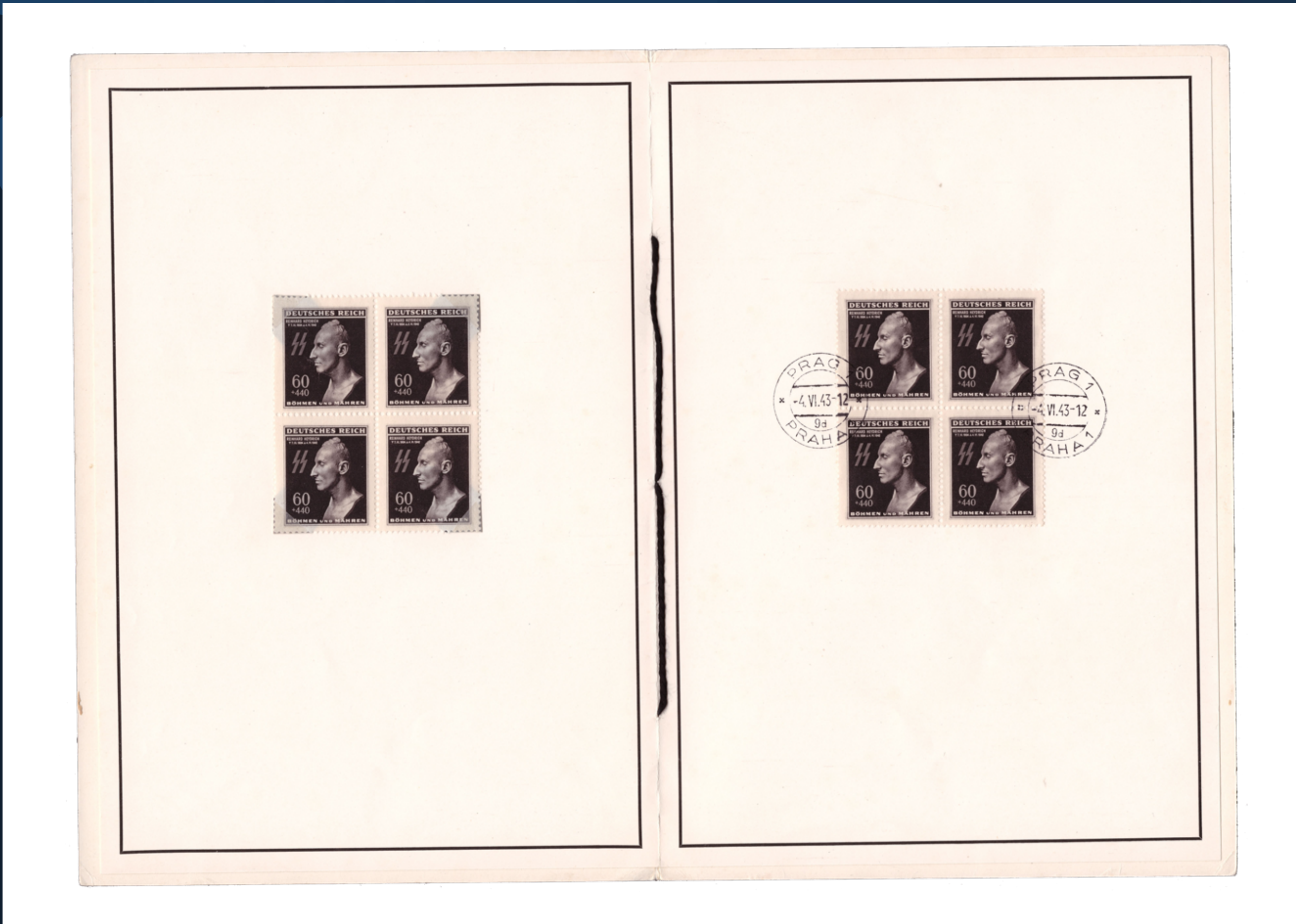
Dolní 20-ti pás známky Pofis 111 – posmrtná maska Heydricha



Desková vada „vajíčko na hlavě“



Odlišná poloha perforačního rámece A a B Heydrichova aršíku



Pamětní desky R. Heydrich



Pamětní desky R. Heydrich – titulní strana

Odesílací obálka k pamětním deskám R. Heydrich

Heydrichův aršík z filatelistického pohledu

Aršík je list hlazeného papíru nažloutlé barvy o rozměru 101×146 mm (rozměr mírně kolísá), postavený na výšku, na zadní straně se silně lesklým nažloutlým lepem, na přední straně je černou barvou rastrovým hlubotiskem z ploché desky vytištěna jedna perforovaná známka. V levém dolním rohu aršíku je černé knižtiskem vytištěno jeho pořadové číslo. Existují 2 polohy pořadového čísla na aršíku, které se liší svislou vzdáleností mezi osou spodních perforačních otvorů známky a dolním okrajem číslic pořadového čísla – rozlišujeme tedy 2 typy – I. typ pro vzdálenost 42 mm a II. typ pro vzdálenost 44 mm. Aršíky jsou perforovány rámcovým zoubkováním o rozměru 13½ : 13¼, perforační rámec má v každém rohu známky vodorovně a svisle vždy jeden otvor, přesahující do okraje aršíku. Rozeznáváme 2 polohy perforačního rámece pootočené o 180° A a B s charakteristicky vychýlenými perforačními otvory svislé řady nebo dovnitř.

Aršíky byly vloženy do obálek obdélníkového tvaru o rozměru 111×162 mm na výšku, světle žlutohnědé barvy, s číslem (shodným s číslem aršíku) černě vytištěným (zřejmě ruční číslavačkou) v levém dolním rohu obálky. V obálkách byly aršíky vloženy mezi dvěma podložkami, jedna z listu kartonového papíru o rozměru 107×156 mm a druhá z listu hedvábného papíru identického rozměru.

Aršíky do pořadového čísla 450 byly účastníkům vydávány na základě předložení číslované pozvánky, vytištěné na listu kartonu světle béžové barvy s ozdobné ořiznutými okraji o rozměru 180×126 mm na šířku, se slepotiskem provedenou říšskou orlicí a hákovým křížem v záhlaví, oboustranně potíštěným německým textem v černé barvě. Pozvánka byla vložena v obálce obdélníkového tvaru o rozměru 187×138 mm na šířku, s horní trojúhelníkovou chlopní, opatřenou po obvodu lepem. Na přední straně obálky bylo strojem napsáno jméno a příjmení osoby, shodně se jménem na pozvánce.

Katalog Pofis 2021 uvádí pro luxusní kvalitu a perforační rámec A hodnotu 400 000 Kč a perforační rámec B hodnotu 500 000 Kč. Na jaře roku 2024 byl v Německu v aukčním domě Gärtner tento aršík společně s obálkou a originálními podložkami vydražen za 34 000 EUR, což představuje konečnou hodnotu po přičtení aukční přírůžky 42 500 EUR a to odpovídá přibližně částce 1 100 000 Kč.



Poštovní věstník Ministerstva pošt a techniky č. 28



Operace Anthropeid 2022

Pamětní desky

Na podnět Úřadu zastupujícího říšského protektora byly kromě pamětního aršíku zhotoveny pamětní desky. Jedná se o přeložený list kartonu smetanové barvy o rozměru 300×215 mm. Na první straně je vytištěn runový znak SS a vpravo dole Reinhard Heydrich a 7.III.1904 (datum narození) a 4.VI.1942 (datum úmrtí). Uvnitř desek je zelený list papíru, orámovaný na obou stranách černou linkou. Na levé straně je pomocí čtyř otvorů připraven čtyřblok Heydrichovy známky Pofis 111 s vyobrazením posmrtné masky R. Heydricha a na pravé straně je stejný čtyřblok nalepen a opatřen denním razítkem Prag 1 – Praha 1, (9d), 4.VI.43–12.

V literatuře se uvádí, že jich bylo zhotoveno 25 kusů, z čehož desky pro Hitlera a Himmlera byly zhotoveny v hedvábném provedení. Z archívních materiálů však vyplývá, že následně bylo zhotoveno dalších 5 kusů a pak ještě 56 kusů, což odpovídá celkovému počtu 86 kusů. Ze seznamu osob, které pamětní desky obdržely, lze soudit, že deskám byla v tehdejší době přisuzována větší důležitost než aršíku. Katalog Michel 2023 pro ně uvádí hodnotu 3 000 EUR, avšak desky společně s odesílací obálkou jsou vzácné a vyskytují se ojediněle.

Příjemci pamětních desek

Jméno	Funkce ev. Hodnost
Adolf Hitler	říšský vůdce
Heinrich Himmler	říšský ministr vnitra a velitel SS
Dr. H. Lammers	ministr, vedoucí říšského kancléřství
K. W. Ohnesorge	ministr říšských pošt
J. von Ribbentrop	ministr zahraničí
Dr. W. Frick	ministr vnitra
Dr. J. Goebbels	ministr pro veřejnou osvětu a propagandu
Graf Sch. von Krosigk	ministr financí
Dr. O. E. Thierack	ministr spravedlnosti
W. Funk	ministr hospodářství
B. Rust	ministr vědy a vzdělání
F. Sedte	ministr práce
Dr. J. Dormüller	ministr drah
A. Rosenberg	ministr okupovaných východních území
Prof. A. Speer	ministr zbrojení
Herman Göring	ministr letectví
R. W. Darré	ministr výživy a zemědělství
Martin Borman	vedoucí kanceláře A. Hitlera, ministr
R. Hildebrandt	generál policie, vedoucí rasového a osidlovacího úřadu
Dr. Meisner	vedoucí prezidentské kanceláře, Berlín
A. Axmann	vedoucí mládeže NSDAP
Dr. H. Jury	vedoucí NSDAP v župě Dolní Podunají
F. Wächter	vedoucí NSDAP v župě Bavorska
Konrad Henlein	vedoucí NSDAP v župě Sudety
E. Kaltenbrunner	vedoucí říšského bezpečnostního úřadu a policie
Dr. Hencke	státní sekretář, Berlín
Fuchs	SS-OF, OdP
Franck	vedoucí policie říšského protektora
Müller	SS-SB
Dr. E. Weinmann	velitel SIPa a SD Praha
E. Schulz	vedoucí hlavního říšského bezpečnostního úřadu
56 kusů desek	různé hodnosti SS v Praze a Berlíně, část jmen je v archivu uvedena

Závěr

Období působení Reinharda Heydricha ve funkci Zastupujícího říšského protektora v Čechách a na Moravě je jedním z nejčernějších v novodobých dějinách Československa po roce 1918. Operace Anthropeid ukázala, že nehlédě na nastolený režim, spojený s konečným řešením české otázky, český národ zůstal nezlomený a dokázal odstranit pomoci atentátu předního hodnostáře Německé říše. Následující teror, který je nazýván heydrichádou, však přivedl ke kolosální ztrátám na životech prostých českých občanů a z tohoto pohledu může být chápán smysl atentátu rozporuplně.

Z filatelistického pohledu dal atentát na R. Heydricha možnost vzniknout nejdražšímu aršíku světa, který je mezi filatelisty považován za raritní artefakt, dokumentující historické události té doby. Tento aršík má v dnešní době velmi významnou historickou ale hlavně sběratelskou hodnotu.

Operaci Anthropeid si filatelisté následně připomněli ještě dvakrát. Poprvé v roce 2017, kdy Česká pošta vydala aršík k 75. výročí operace Anthropeid. Autorem výtvarného návrhu je A. Zeman a rytinu zhotovil J. Tvrdoň. Aršík má rozměr 117×175 mm, uprostřed je známka o rozměru 40×40 mm s nominální hodnotou 46 Kč. Podruhé se operace Anthropeid objevila na známkách v květnu 2022 u příležitosti 80. výročí. Česká pošta vydala arch 25 vlastních známek Operace Anthropeid s hodnotami A, B a E s autentickými fotografiemi, vážičkami se bezprostředně k průběhu operace. Kromě toho se portrét Jana Kubiše a Josefa Gabčíka objevili v roce 1992 na známce s nominální hodnotou 1 Kčs, která byla součástí emise, věnované Československému západnímu odboji za II. světové války a pak v červnu 2022 v emisi vlastních známek In memoriam, která obsahuje 8 známek s hodnotou B s portréty 7 parašutistů, kteří v roce 1942 zahynuli a vyobrazením Pravoslavného chrámu svatého Cyrila a Metoděje v Praze.



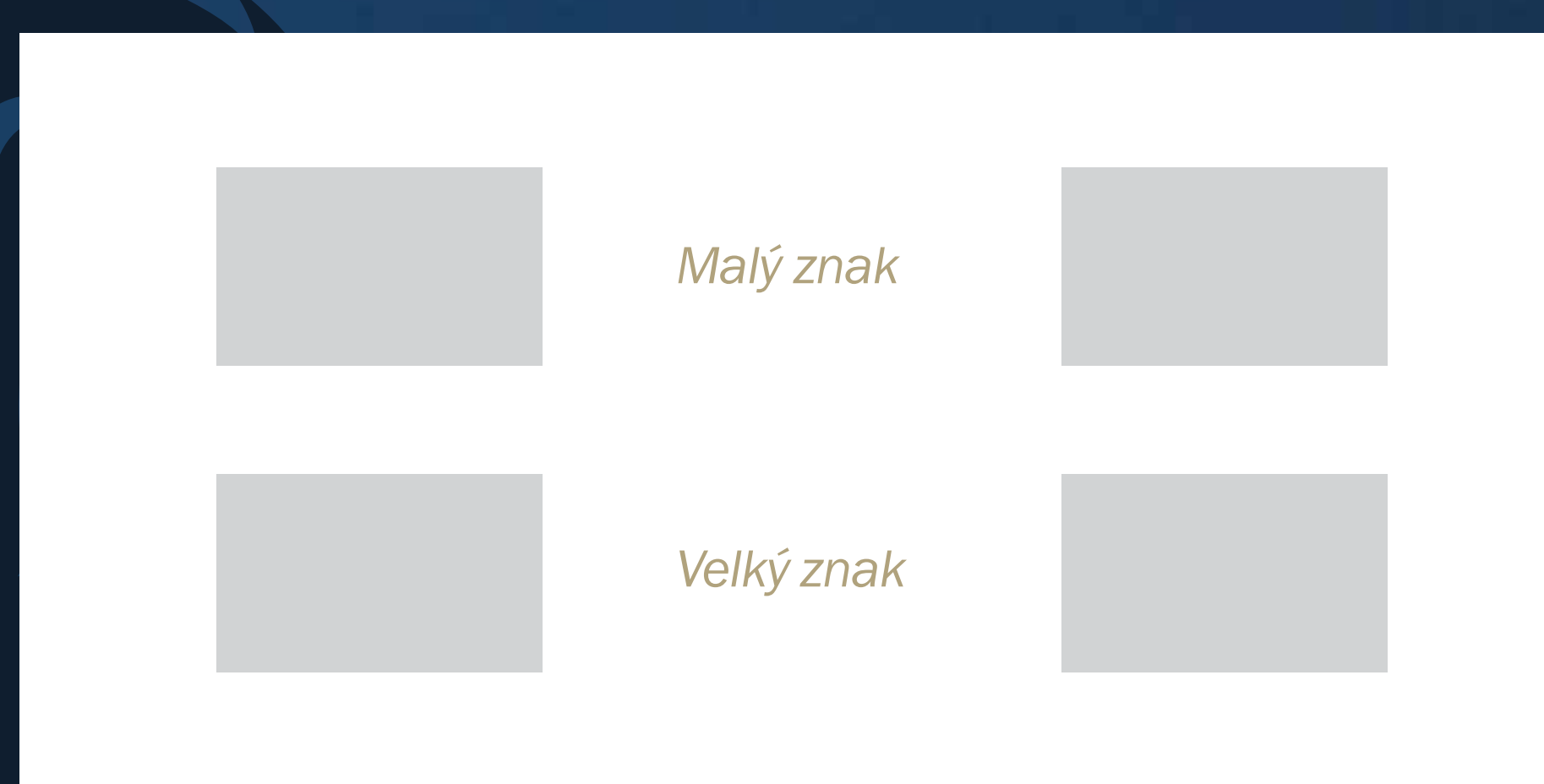
ČESKOSLOVENSKO REVOLUČNÍ PŘETISKY 1918

Dobová fotografie – začernění
rakouského symbolu na
poštovní schránce



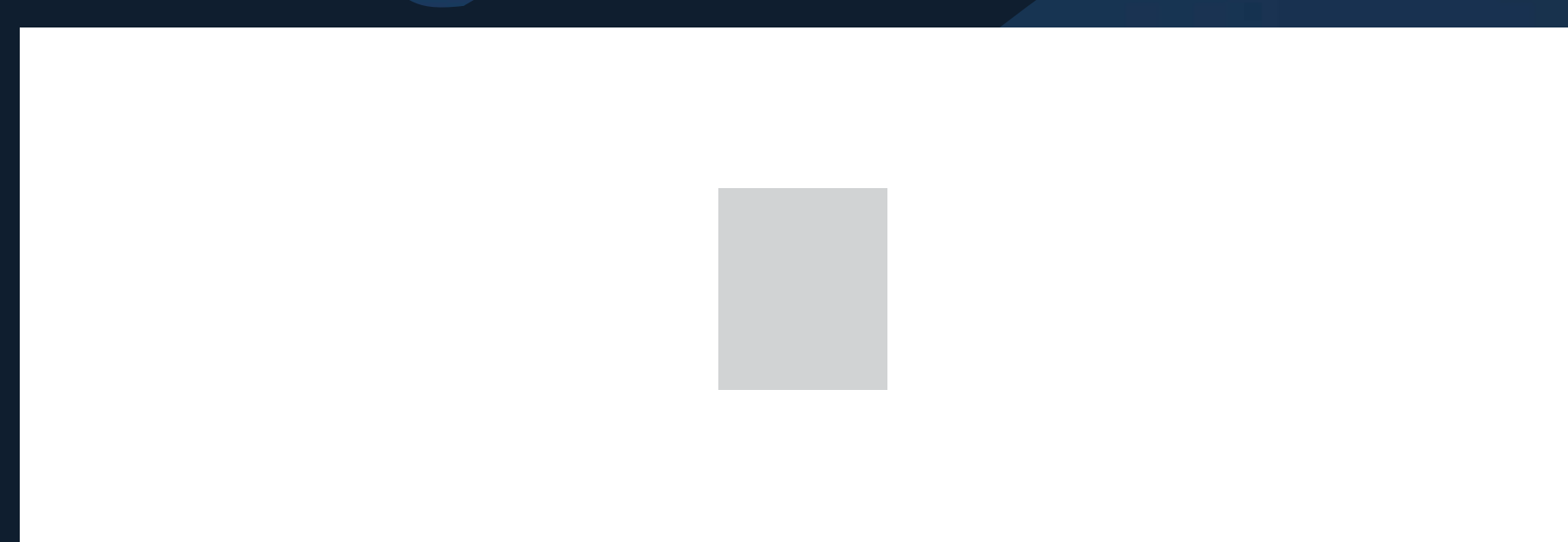
Rozpad Rakouska-Uherska na podzim roku 1918 a porážka monarchie ve válce otevřely cestu k samostatnosti. Dne 28. října 1918 byla v Praze vyhlášena Československá republika. V ulicích panovala euforie, lid spontánně odstraňoval symboly bývalého režimu a budoval nové instituce. Změny zasáhly i poštovní správu. Dosud platné známky nesly symboly Rakouska-Uherska, proto se už v říjnu a následně v prvních měsících roku 1919 objevila řada tzv. revolučních přetisků. Na rakouské i maďarské známky byly přidávány nápisy a znaky nového státu. Tyto přetisky nebyly vždy oficiálně schválené, ale staly se prvními hmatatelnými důkazy existence nového státu.

Pražské přetisky



Vydání pro (NV), Typy I a II

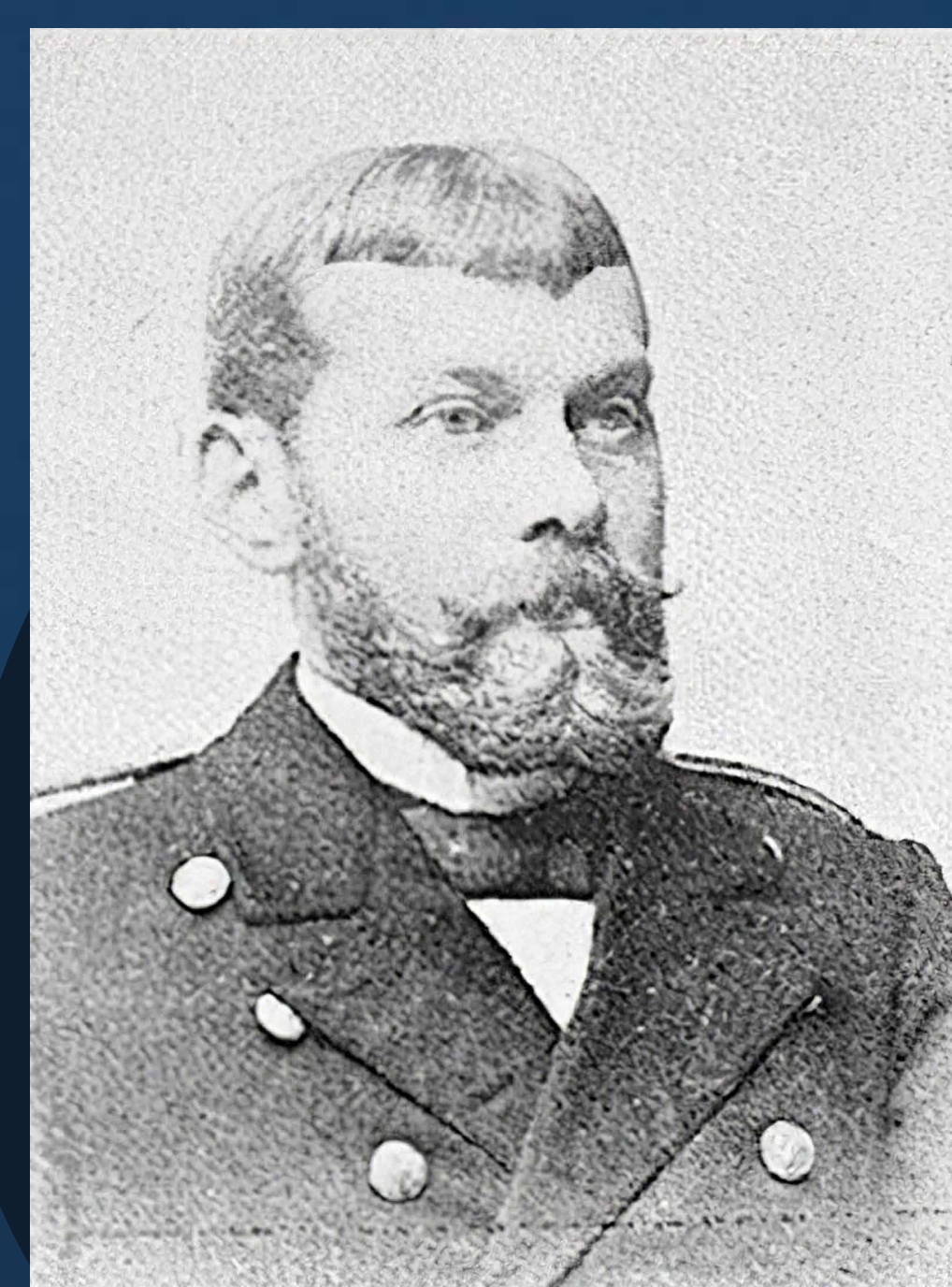
Přetisk s (RS), Typy I a II



Návrh znak s korunkou



Zkusmé tisky v soutisku – unikáty



Jaroslav Lešetický (1866–1936)

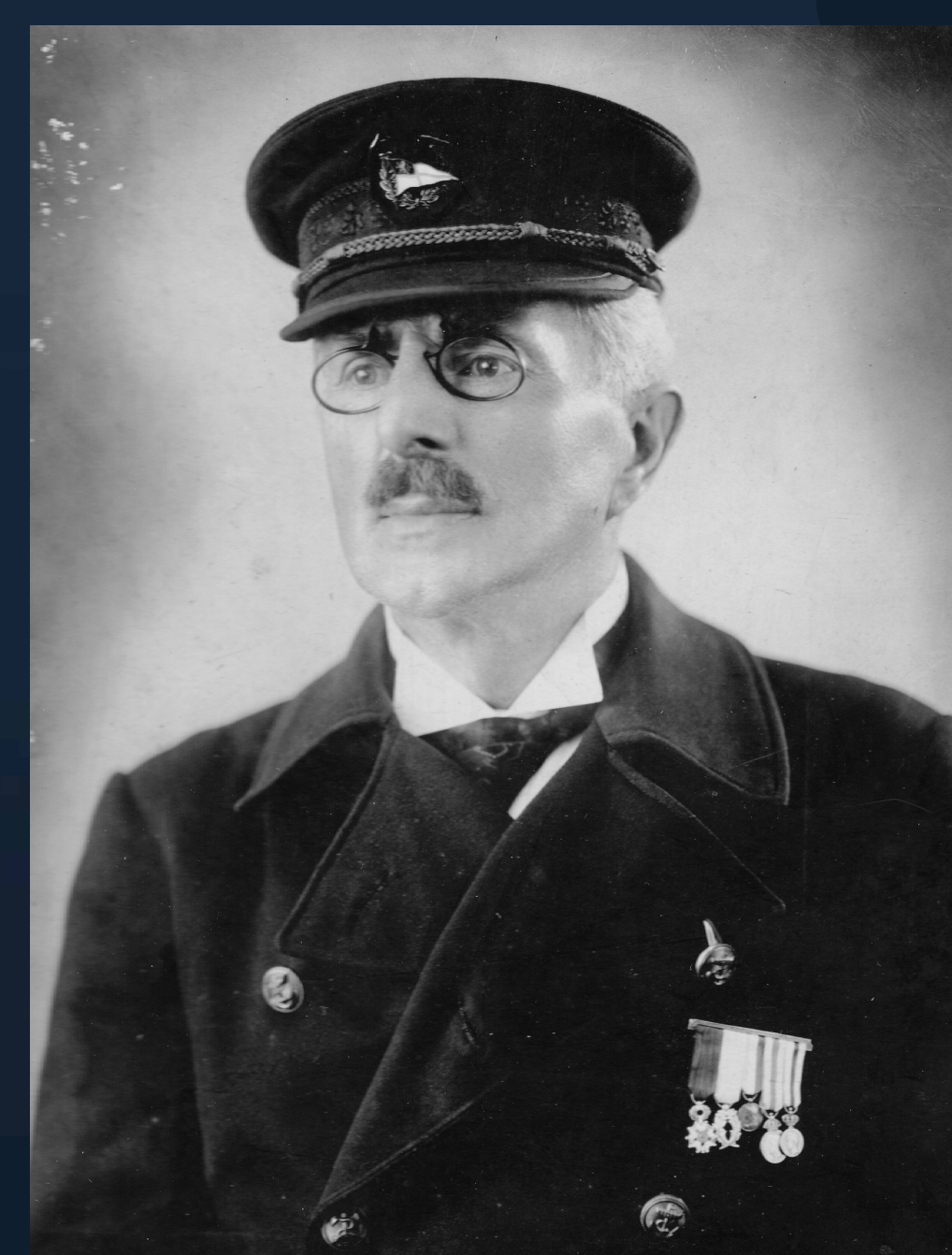
První návrhy

První návrhy revolučních přetisků vytvořil poštovní úředník Jaroslav Lešetický, Národnímu výboru je předložil Dr. Maxmilián Fatka. Obsahovaly nápis „Zatímní vláda československá 28. 10. 1918“. Byly provedeny ručně, černou barvou na průsvitný papír, ve třech variantách pro rakouské známky 5, 10 a 30 h Koruna a Karel.

Pražské přetisky – malý a velký znak

Nejnámější přetisky vznikly v Praze. V časopisu Český filatelista popsal Josef Rössler-Ořovský přetisk s nápisem „PROVISORNÍ ČESKOSLOVENSKÁ VLÁDA“. Na přelomu října a listopadu 1918 byl připraven přetisk pro Národní výbor, v první polovině listopadu pak přetisk z ruční sazby (RS) na malém počtu rakouských známek.

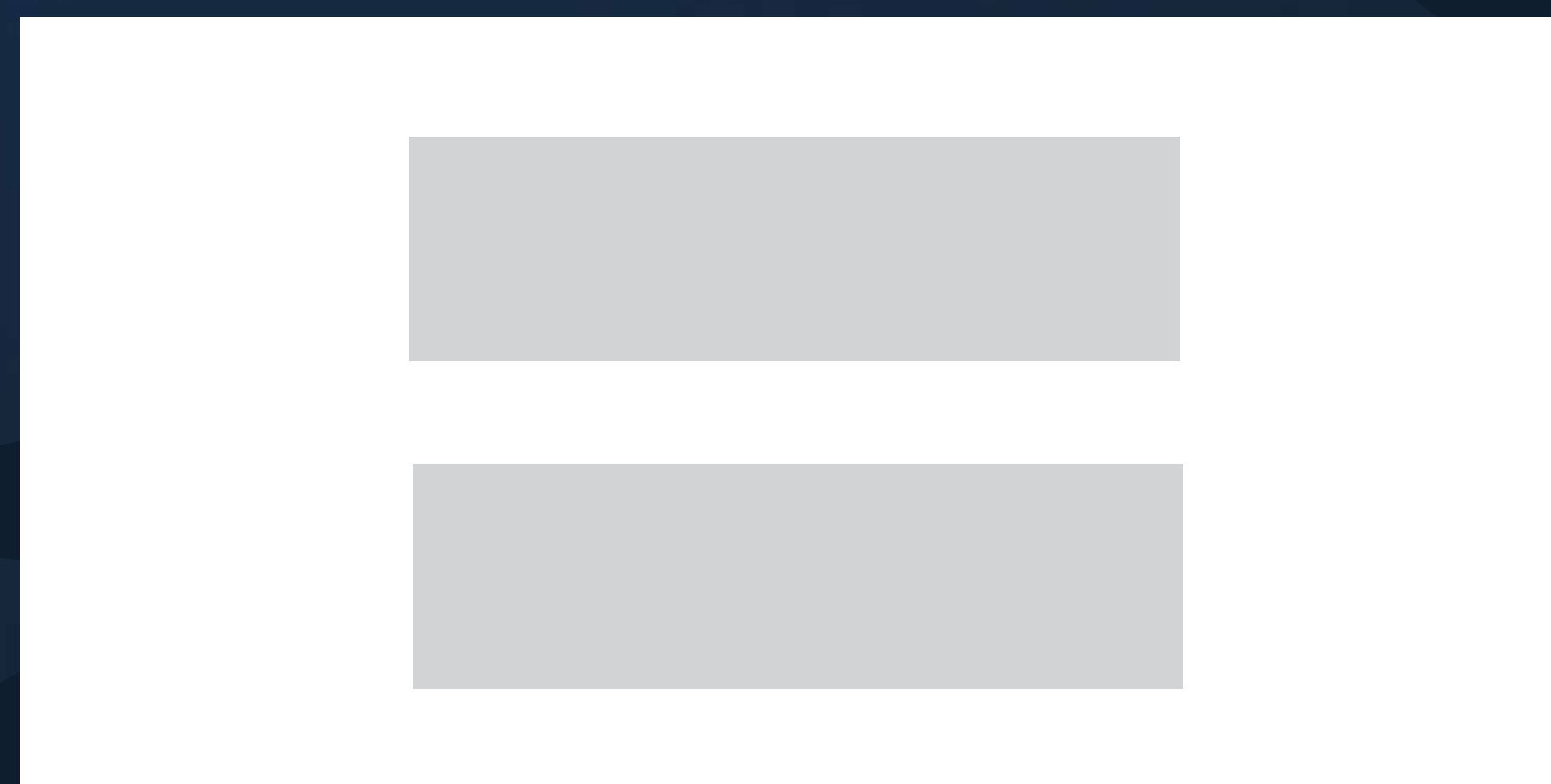
Zpočátku byl pod nápisem znak českého lva s korunkou, ta však byla brzy odstraněna, protože symbolizovala jen české země. Dne 7. listopadu 1918 proto vznikl nový přetisk s nápisem „ČESKOSLOVENSKÁ STÁTNÍ POŠTA“ a tzv. sdruženým znakem odboje.



Josef Rössler-Ořovský (1869–1933)

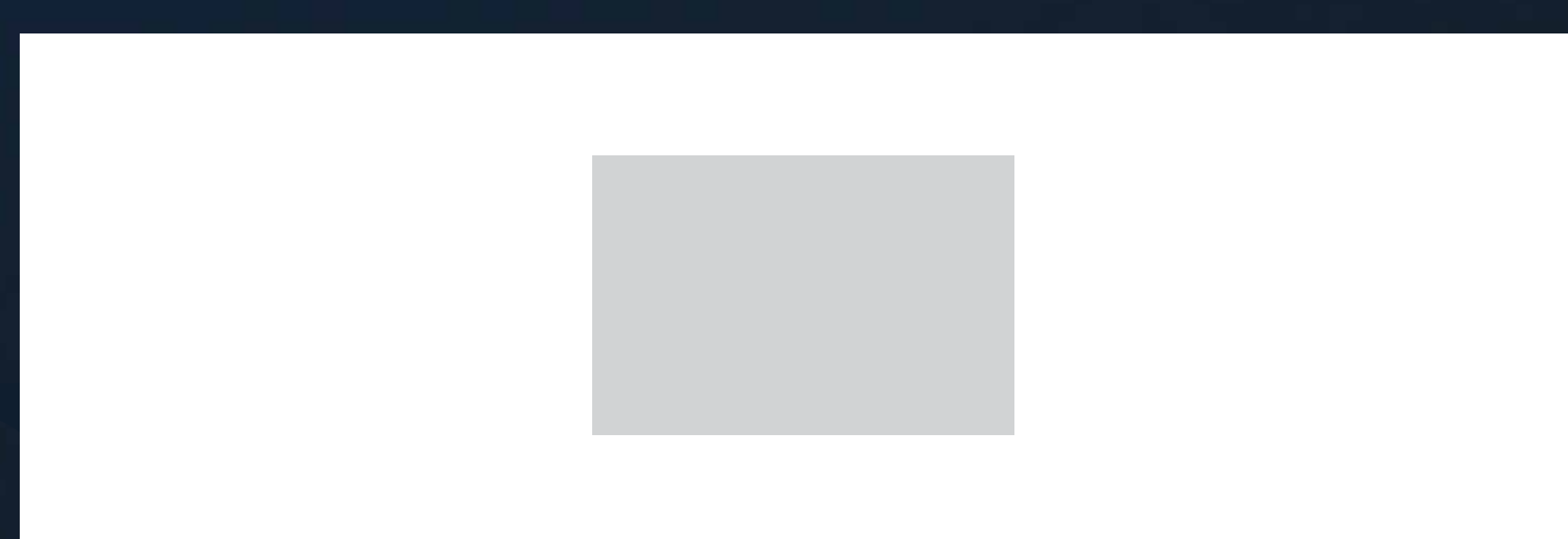
Obě varianty, malý znak a velký znak, se vzácně dochovaly i na poštou prošlých celistvostech. K nim přibyla řada zkusmých přetisků v černé a červené barvě, v normální i převrácené poloze. Na žádost Ing. Jaroslava Šuly byly začátkem roku 1919 vyrobeny také dodatečně přetisky pro Klub českých filatelistů

Hlubocké vydání



Přetisk černý a červený

Žilinské vydání

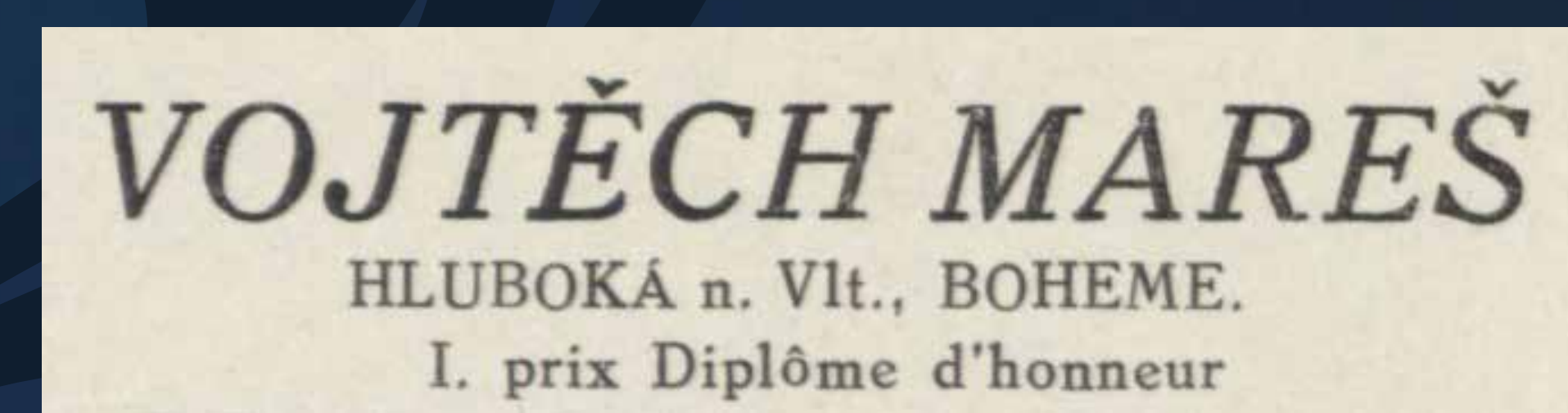


Parlament 1 K

Hlubocké vydání (Marešův přetisk)

Zajímavým regionálním projevem bylo tzv. Hlubocké vydání. Autorem byl Vojtěch Mareš, správce schwarzenberských lesních školek na Hluboké. Již 29. října 1918 si nechal zhotovit u rytce Hory v Českých Budějovicích kovové ruční razítko s českým lvem a nápisem „ČESKOSLOVENSKÝ STÁT“.

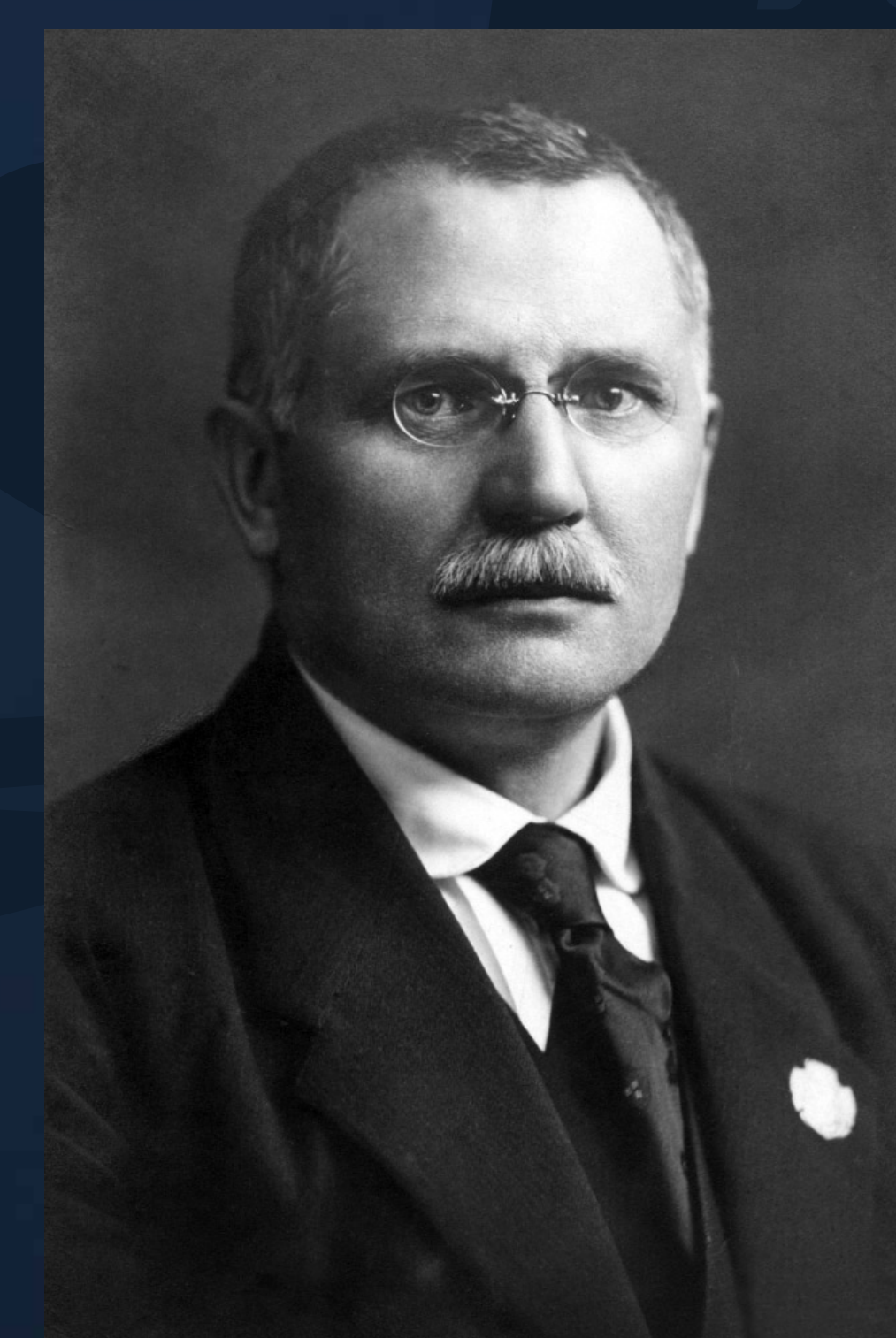
Tímto razítkem přetiskoval rakouské známky a skutečně je používal při vyplácení své korespondence. Přetisky se vyskytují v černé i červené barvě v normální a převrácené poloze.



Hlavičkový papír

Žilinské vydání (Šrobárov přetisk)

Na Slovensku zajišťoval chod státní správy ministr Dr. Vavro Šrobár. V lednu 1919 nechal úředně vyrobit tzv. Šrobárovy přetisky. Štočky vznikly v Praze, ale tisk probíhal v Žilině. Celkem bylo přetištěno asi 30 hodnot maďarských známek, malého i velkého formátu, ojediněle i poštou prošlé, dochovaly se i zkusmé přetisky v různých polohách. Později byl vytištěn tzv. druhý náklad, pravděpodobně v Praze.



Dr. Vavro Šrobár (1867–1950)

Filatelistický a historický význam

Revoluční přetisky z roku 1918 jsou svědectvím atmosféry zrodu republiky. Vznikaly spontánně, a proto jsou mimořádně rozmanité – od ručních nápisů po typografické tisky.

Historicky byly prvním symbolem nového státu, filatelisticky patří k nevyhledávanějším položkám. Některé se dochovaly jen v jednotlivých kusech, ojediněle na poštou prošlých celistvostech, ty jsou ozdobou špičkových sbírek.

„Revoluční známky 1918 – zrod poštovní svobody“ připomínají, že i malé papírové artefakty se mohou stát velkými symboly národní identity a boje za svobodu.

